

Sygn. akt II CSK 557/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie ze skargi "P." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.
przeciwko "P. G." Spółce Akcyjnej w P.
o uchylenie wyroku sądu polubownego,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2014 r.,
skargi kasacyjnej skarżącego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 kwietnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Skarżąca – P. Spółka z o.o. wniosła o uchylenie wyroku Stałego Sądu Polubownego Sądu Gospodarczego Izby Przemysłowo - Handlowej w P. z dnia 26 czerwca 2012 r. oddalającego powództwo przeciwko P. G. Spółce Akcyjnej. Jako podstawy uchylenia wyroku powołała w skardze: nienależyte zawiadomienie o postępowaniu (art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c.), pozbawienie możliwości obrony swoich praw przed Sądem Polubownym (art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c.), niezachowanie przez Sąd Polubowny podstawowych zasad postępowania wyrażonych w § 16 regulaminu, tj. zasady koncentracji dowodów i szybkości postępowania oraz zasady równego traktowania stron określonej w art. 1183 k.p.c. (art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c.), oraz naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów Regulaminu Sądu Polubownego (art. 1206 § 1 pkt 4), wydanie wyroku oczywiście niezgodnego ze stanem faktycznym, a przez to uchybienie podstawowym zasadom porządku prawnego (art. 45 Konstytucji RP) i ustanowionej w art. 32 Konstytucji zasadzie równości stron wobec prawa (art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. uwzględnił skargę w oparciu o następujące ustalenia.

Strony, jako przedsiębiorcy zawarły w dniu 20 sierpnia 2007 r. umowę udzielenia licencji i wdrożenia zintegrowanego systemu informatycznego GR. Oświadczyły wolę ugodowego załatwiania sporów wynikłych z tych umów, a w razie niemożności uzyskania rozwiązania sporu określiły jako właściwy do jego rozstrzygnięcia Sąd Polubowny Izby Przemysłowo - Handlowej w P. Przed Sądem tym skarżąca domagała się zasądzenia od pozwanego kwoty 148.989 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu zwrotu wynagrodzenia w związku z odstąpieniem od umów. W odpowiedzi na pozew, doręczonej powódce na posiedzeniu w dniu 15 maja 2012 r., pozwana wносиła o oddalenie powództwa, zarzucała przedawnienie dochodzonego roszczenia, kwestionowała skuteczność odstąpienia przez powódkę od wykonanej umowy o dzieło. Sąd Polubowny wraz z doręczaniem odpowiedzi na pozew określił stronie powodowej 14 - dniowy termin do ustosunkowania się do zawartych w niej twierdzeń i zarzutów. W kolejnych pismach procesowych strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowisko. Na posiedzeniu w dniu 12 czerwca

2012 r. powódkę reprezentował zastępujący ją radca prawny oraz dyrektor spółki, a pozwaną ustanowiony jako jej pełnomocnik adwokat i prezes zarządu. W toku posiedzenia stanowisko powódki zaprezentował pełnomocnik, nadto wysłuchany został prezes zarządu pozwanej, po czym głos zabrał ponownie pełnomocnik powódki. Po zarządzonej przerwie strony podtrzymały swoje twierdzenia w zakresie zarzutu przedawnienia, a następnie przewodniczący zamknął rozprawę i odroczył ogłoszenie orzeczenia do dnia 26 czerwca 2012 r. Pismem z dnia 14 czerwca 2012 r. pełnomocnik powódki wniósł o otwarcie rozprawy, odroczenie terminu posiedzenia i wyznaczenie nowego terminu po dniu 2 lipca 2012 r. W dniu 26 czerwca 2012 r. Sąd Polubowny ogłosił wyrok oddalający powództwo. Sąd Polubowny przyjął jako umowną datę oddania dzieła przez powodową spółkę 31 marca 2008 r. zaś jako dzień jego wykonania 23 lutego 2009 r. Na tej podstawie uznał, że oświadczenie powódki o odstąpieniu od umowy z dnia 1 marca 2011 r. zostało złożone po zakreślonym przez ustawę terminie dwóch lat i po upływie dwóch lat od podanej przez pozwaną daty wykonania dzieła i niezależnie od tego czy było merytorycznie zasadne, nie wywarło skutków prawnych wiążących się ze skutecznym odstąpieniem od umowy. W związku z tym zarzut przedawnienia wywodzony przez pozwaną z treści art. 646 k.c. jest chybiony, co nie zmienia faktu, że powództwo obejmujące żądanie zwrotu wynagrodzenia jest niezasadne i jako takie nie zasługuje na uwzględnienie. Stanowisko to przesądziło jednocześnie o oddaleniu przez Sąd Polubowny zbędnych w jego ocenie w tej sytuacji wniosków dowodowych powódki.

W ocenie Sądu Okręgowego rozpoznającego skargę powódki podlegała ona uwzględnieniu z uwagi na wystąpienie przesłanek określonych w art. 1206 § 2 pkt 2 i § 1 pkt 4 k.p.c., a to wobec nierozpoznania przez Sąd Polubowny istoty sprawy, nieuwzględnienia twierdzeń powódki zawartych w piśmie z dnia 23 maja 2012 r., co stanowiło naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, tj. zasady równości i bezstronności. Nie zaistniały natomiast dalsze wskazane przez skarżącą podstawy uchylenia wyroku Sądu Polubownego.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją strona pozwana.

Sąd Apelacyjny, przychylając się do podniesionego przez skarżącą zarzutu naruszenia art. 1206 § 2 pkt 2, i art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c., wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2013 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego przez oddalenie skargi powódki o uchylenie wyroku Sądu Polubownego.

W motywach wyroku Sąd Apelacyjny, odnosząc się do istoty postępowania o uchylenie wyroku sądu polubownego wskazał, że sąd powszechny nie może w ramach tego postępowania rozpoznawać merytorycznie sporu pomiędzy stronami postępowania polubownego, a naruszenie przez sąd polubowny prawa materialnego może prowadzić do uchylenia jego wyroku jedynie wówczas, gdy powoduje to jego sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Sąd rozpoznający skargę nie bada, czy doszło do naruszenia prawa materialnego i czy wyrok ma oparcie w ustalonych faktach lecz rozpoznaje sprawę tylko z punktu widzenia przyczyn uchylenia wyroku wymienionych wyczerpująco w art. 1206 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie zgodził się z oceną Sądu Okręgowego, że przed Sądem Polubownym rozstrzygającym spór między stronami doszło do naruszenia zasad postępowania w następstwie nierównego ich taktowania, poprzez niewzięcie pod uwagę zgłoszonych przez powódkę twierdzeń dotyczących wykonania dzieła zawartych w jej piśmie procesowym. Kwestia ta była bowiem przedmiotem rozważań Sądu Polubownego, który rozstrzygnął ją w oparciu o załączone do akt dowody i umowy, zaś odmienna ocena materiału dowodowego, niż prezentowana przez oferującą go stronę nie może być traktowana jako naruszenie zasady bezstronności. Tym samym nie zachodziła wskazana w art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. podstawa uzasadniająca uchylenie wyroku Sądu Polubownego. Sąd Apelacyjny nie stwierdził też podstawy do uchylenia wyroku Sądu Polubownego w oparciu o art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. z powodu podnoszonej przez skarżącą sprzeczności wyroku z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, do której dochodzi gdy naruszenie prawa materialnego prowadzi do pogwałcenia zasad państwa prawa (praworządności). Wskazał przy tym, że przesłanka ta powinna być traktowana w sposób zawężający. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, stanowisko Sądu Okręgowego wyrażające przekonanie, że Sąd Polubowny błędnie ocenił przedawnienie roszczenia w oparciu o art. 646 k.c., stanowiło w istocie dokonanie

niedopuszczalnego merytorycznego badania sporu. Nie może więc zyskać aprobaty wniosek, do jakiego w wyniku tego doszedł Sąd Okręgowy, jakoby wyrok Sądu Polubownego był sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Przy stosowaniu tej zasady nie chodzi bowiem o to aby oceniane orzeczenie było zgodne ze wszystkimi wchodzącymi w grę przepisami prawa materialnego lecz o to, czy wywarło skutek sprzeczny z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego. Takiej zaś sprzeczności w okolicznościach sprawy Sąd Apelacyjny nie stwierdził.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego skarżąca - powódka sformułowała zarzuty naruszenia art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. i art 646 k.c. oraz art. 636 k.c. i art. 491 k.c., art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 45 i art. 32 Konstytucji RP przez ich błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 1183 k.p.c. i w zw. z § 48 i § 58 Regulaminu Sądu Polubownego Izby Przemysłowo Handlowej w P.

Wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez orzeczenie co do istoty sprawy i oddalenie apelacji lub uchylenia wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawidłowo, na tle poglądów przyjmowanych w doktrynie i judykaturze, Sąd Apelacyjny określił istotę i cel postępowania ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, jako zmierzającego do zbadania i oceny, czy w sprawie wystąpiła określona podstawa uchylenia tego wyroku.

Kognicja sądu powszechnego rozpoznającego skargę nie obejmuje, co do zasady, kontroli zgodności wyroku sądu polubownego z prawem materialnym, ani badania czy ma on oparcie w faktach wskazanych w jego uzasadnieniu (m. in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 grudnia 2004 r., I CK 405/04, niepubl., z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 321/06, niepubl., z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 64, z dnia 3 września 2009 r., I CSK 53/09, niepubl.). Kwestia zgodności rozstrzygnięcia sądu polubownego z ustalonym stanem faktycznym pozostaje przy tym poza zakresem kontroli kasacyjnej w zw. z treścią art. 398³ § 3 k.p.c. Naruszenie przez sąd polubowny prawa materialnego

właściwego dla rozstrzyganej sprawy, którym co do zasady jest związany na podstawie art. 1194 § 1 k.p.c., podlega kontroli sądu powszechnego rozpoznającego skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego jedynie pod kątem zastosowania klauzuli porządku publicznego - z urzędu lub na podstawie zarzutu skargi. Sama tylko nieprawidłowa wykładnia prawa materialnego, ani też jego niewłaściwe zastosowanie przez sąd polubowny nie uzasadnia uwzględnienia skargi. Naruszenie prawa materialnego będzie stanowić podstawę uchylenia wyroku jedynie wówczas, gdy jego skutki nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami porządku prawnego. Trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, że wykładnia tego pojęcia powinna mieć charakter zawężający i jak podnosi się w orzecznictwie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07) przeprowadzana ad casum ocena, czy orzeczenie narusza podstawowe zasady porządku publicznego powinna być dokonywana ostrożnie. Strony dokonując wyboru polegającego na poddaniu sporu rozstrzygnięciu sądu polubownego, w którym mogą uzyskać szybsze niż przed sądem powszechnym rozstrzygnięcie sprawy, powinny jednocześnie mieć na uwadze, że wiąże się on z rezygnacją z niektórych gwarancji procesowych obowiązujących w postępowaniu sądowym i liczyć się z ograniczonym zakresem kontroli sądu powszechnego w odniesieniu do wyroku wydanego w postępowaniu polubownym.

Przed przystąpieniem do oceny podstaw wniesionej skargi kasacyjnej wskazać trzeba na istotne dla kwalifikacji objętych nimi zarzutów, wyłączenie z zakresu stosowania klauzuli porządku publicznego, jako przyczyn uchylenia wyroku sądu polubownego, okoliczności odrębnie wymienionych w art. 1206 § 1 k.p.c., których udowodnienie leży przede wszystkim w interesie strony (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r., IV CSK 187/13, niepubl.). Stanowią je okoliczności wymienione w art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c., (w tym pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym) w art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. (w tym niezachowanie podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym wynikających z ustawy lub określonych przez strony) i art. 1206 § 1 pkt 5 k.p.c.

Z tej przyczyny, podnoszone przez skarżącą uchybienia w zakresie niezachowania zasad postępowania przed Sądem Polubownym podlegają

rozpoznaniu w ramach zarzutu naruszenia art. 1206 § 1 pkt 4 z pominięciem, objętej także podstawami wniesionej skargi, klauzuli porządku prawnego.

Zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenie art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 1183 k.p.c. skarżąca uzasadniała bezpodstawnym oddaleniem przez Sąd Apelacyjny jej skargi o uchylenie wyroku Sądu Polubownego, mimo uchybienia w postępowaniu polubownym zasadzie równego traktowania stron, co było następstwem nieuwzględnienia jej twierdzeń i dowodów przedstawionych w piśmie z dnia 23 maja 2012 r. oraz nierozpoznania istoty sprawy.

Gwarantowana przepisem art. 1183 k.p.c. równość stron w postępowaniu arbitrażowym przejawia się w zapewnieniu stronom możliwości skorzystania z takich samych środków procesowych tj. wysłuchania oraz przedstawienia swoich twierdzeń i dowodów. Przeprowadzenie przez sąd polubowny postępowania z pominięciem zaoferowanego przez stronę dowodu może uzasadniać zarzut naruszenia art. 1183 k.p.c., jeżeli dowód ten był konieczny do rozstrzygnięcia sprawy. O tym, jakie okoliczności są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy a w konsekwencji tego, czy wymagają one dowodzenia decyduje wykładnia normy prawnej, która została przez sąd zastosowana. Jeżeli sądowi polubownemu nie można przypisać bezpodstawnego zaniechania obowiązku orzeczniczego, a pominięcie zgłoszonego przez stronę dowodu - jak w sprawie niniejszej - było wynikiem przyjętej przez ten sąd wykładni prawa materialnego, to sam fakt, że może być ona oceniona jako błędna nie może uzasadniać uwzględnienia skargi o uchylenie tego wyroku chyba, że wyrok uchybia jednocześnie podstawowym zasadom porządku prawnego. Stanowią je fundamentalne reguły konstytucyjne i naczelną zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa materialnego i procesowego (m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2009 r., I CSK 53/09 i z dnia 9 marca 2012., I CSK 312/11, niepubl.).

Aktualny w obecnym stanie prawnym pozostaje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 lutego 1973, I CR 663/73 (P i P 1976 r. nr 5, s. 131), podzielany przez skład obecnie orzekający, zgodnie z którym nie można uważać za uchybienie podstawowym zasadom porządku prawnego zastosowania przez

sąd polubowny przepisów o przedawnianiu lub prekluzji, choćby nastąpiło to na podstawie ich błędnej wykładni.

Z tych względów pozbawiona uzasadnionych podstaw skarga kasacyjna podlegała oddaleniu stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.